

ALLE KOLMEVUOTIAAN LAPSEN
LEIKKIYMPÄRISTÖ
RYHMÄPERHEPÄIVÄHOIDOSSA

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalikasvattajan suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Kevät 2009
Anu Tainio

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

TAINIO, ANU: Alle kolmevuotiaan lapsen leikkiympäristö
ryhmäperhepäivähdossa

Sosiaalikasvattajan suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 41 sivua, 4 liitesivua

Kevät 2009

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö tarkastelee ryhmäperhepäivähoitokotien leikkiympäristöä kasvattajien näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millainen on hyvä leikkiympäristö alle kolmevuotiaalle lapselle. Tutkimustehtävänä on kuvata ryhmäperhepäivähoidon kasvattajien näkemyksiä leikkiympäristöstä.

Tämän laadullisen tutkimuksen aineisto koottiin eräänlaisen teemahaastattelun ja teemallisen tarinankeruun muodossa lahtelaisilta ryhmäperhepäiväkodeilta kesällä 2006. Aineistoa pyydettiin kolmestatoista ryhmäperhepäiväkodista ja sitä saatiin takaisin viidestä talosta.

Tutkimustuloksista ilmenee, että tärkeitä asioita pienen lapsen leikkiympäristössä ovat turvallisuus, puhtaus ja siisteys. Lapsella tulee olla tilaa leikkiä. Tärkeitä asioita ovat myös järjestelmällisyys ja kauniit tavat. Ryhmäperhepäivähoidon tilat ovat usein ahtaat, eivätkä ne ole esteettisesti kauniit. Kasvattajan rooli lapsen leikissä on turvallisuuden luoja. Kasvattajan tehtävänä on tarvittaessa auttaa ja kannustaa lasta leikin maailmaan.

Tämän tutkimuksen valossa ilmeni, että leikkiympäristöä on toisissa ryhmäperhepäiväkodeissa mietitty paljon. Ympäristöllä on suuri merkitys etenkin alle kolmevuotiaan lapsen leikille, joten leikkiympäristöön tulee kiinnittää huomiota. Lapsen leikkiä huomioidaan ja ympäristöä tulee jatkuvasti muokata vastaamaan lapsen ikää ja kehitysvaihetta. Pienilläkin asioilla voi tehdä ympäristöstä leikille myönteisen. Aina ei tarvita suuria rahasummia. Oma kekseliäisyys ja mielikuvitus ovat rajana. Ennen kaikkea kasvattajien tietoisuus leikistä ja sen merkityksestä lapsen kehitykselle on jopa tärkein asia leikkiympäristössä. Hyväksyvä ja kunnioittava asenne on leikkiympäristön ilmapiiiriä.

Avainsanat: perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito, alle kolmevuotias lapsi,

leikki, leikkiympäristö

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

TAINIO, ANU: The play environment of the child under three years old in the group family day-care

Bachelor's Thesis in Social Services

41 pages, 4 appendices

Spring 2009

ABSTRACT

This thesis deals with the play environment in the group family day-care homes from educators' point of view. The aim of the research is to find out which is a good play environment for children under three years old. The function of the research is to describe group family day-care educators' opinions of the play environment.

The material for this qualitative research was collected by a theme interview and a theme story collection from Lahti group family day-care homes in the summer of 2006. The material was requested from thirteen homes and it was returned from five homes.

The results of the research reveal that the important things in the play environment of the little child are safety and cleanliness. There has to be room for child's play. The important things are also methods and nice manners. The space of group family day-care homes is often small and not aesthetically beautiful. The educators' role in child's play is as a safety maker. The educator has to help and support the child to play.

The research tells that play environment is thought about a lot in some group family day-care homes. The environment has a great significance especially for children under three years old, so attention should be paid to the play environment. You have to consider the child's play and modify continuously the environment. With little things you can make the environment positive for the play. There's not always need for large investments. The own inventiveness and imagination are often boundaries. The educators' consciousness and understanding of the play and its meaning for child's development is the most important thing in the play environment. The respectful attitude is the atmosphere of the play environment.

Key words: family day-care, group family day-care, children under three years old, play, play environment

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 PERHEPÄIVÄHOITO VARHAISKASVATUKSEN MUOTONA.....	4
2.1 Perhepäivähoito.....	4
2.2 Ryhmäperhepäivähoito.....	5
2.3 Ryhmäperhepäivähoidon ja perhepäivähoidon ympäristö.....	6
2.4 Ryhmäperhepäivähoidon vahvuudet ja haasteet.....	8
3 ALLE KOLMEVUOTIAS LAPSI JA HÄNEN HUOMIOIMISENSA.....	9
3.1 Pieni lapsi ja ympäristö.....	10
3.2 Lapsilähtöisyys.....	13
4 LEIKIN OLEMUKSESTA.....	15
4.1 Pieni lapsi ja leikki.....	16
4.2 Leikkiympäristö ja välineet.....	17
5 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	20
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
6.1 Tutkimusmenetelmä.....	21
6.2 Tutkimuksen kohderyhmä.....	22
6.3 Tutkimuksen kuvaus.....	23
6.4 Aineiston analysointi.....	25
6.5 Tutkimuksen luotettavuus.....	25
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	26
8 POHDINTA.....	32
LÄHTEET.....	37
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Tapahtui eräänä päivänä perhepäivähoitokoti Keltakolossa:

Kaksi pientä tyttöä kasaa pähkinöitä ja käpyjä pehmeälle taljalle. Kattiloita, kauhoja ja kippoja kasataan taljalle myös. Alkaa keittely, tytöt istuvat taljalle ja touhuavat yhdessä. Hiljaa leikkivät, välillä muutaman sanan toisilleen sanoen. Keiteltyään aikansa tytöt pukevat tonttulakit päähänsä, laittaapa toinen tytöistä punaisen mekonkin ylleen. Joukkoon liittyy kolmas tonttutyttö. Yhdessä he alkavat laulaa ”Soihdut sammuu, kaikki väki nukkuu”. Tytöt kiertävät huonetta peräkkäin, välillä tonttujen matka vie keittiöön ja eteiseen. Laulu jatkuu ja tyttöjä naurattaa välillä. Käsissään tytöillä on kaikilla puukapulat ja he kulkevat hieman marssivalla askeleella eteenpäin. Yksi tonttutyttöistä ottaa korin käsivarrelleen ja hän lähtee ostoksille.

Pieni lapsi elää alati leikeissä ja leikin avulla lapsi rakentaa maailmaansa. Leikki kehittyy koko lapsuuden ajan. Leikki on arvokasta ja tärkeää puuhaa lapsen jokaisessa päivässä. Varhaiskasvatuksen saralla puhutaan paljon leikistä ja sen tärkeydestä. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa leikki nähdään lapsen ominaisimpana ja tärkeimpänä tapana toimia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Leikki tarvitsee aikaa ja rauhaa voidakseen hyvin. Leikki ammentaa voimansa ympäristöstä.

Miten rakentuu hyvä ja viihtyisä ympäristö leikille, sitä pitäisi pysähtyä miettimään jokaisen varhaiskasvatuksen ammattilaisen. Pieni lapsi vasta tutustuu leikin lumoavaan maailmaan, joten ei ole ollenkaan samantekevää, millainen leikkiympäristö hänellä on. Millainen sitten on hyvä leikkiympäristö alle kolmevuotiaalle lapselle, sitä haluan työssäni selvittää. Mäntynen (1997) on tutkinut alle kolmevuotiaiden lasten leikin edellytyksiä päiväkotiympäristössä. Tutkimuksessa ilmeni, että pienten lasten omaehtoisen, vapaan leikin

edellytyksissä oli ongelmia. Leikkiaikaa ei ollut useinkaan riittävästi. Leikkivälineitä oli niukasti ja ne olivat yksipuolisia. Tutkimuksessa nousi esiin se, että yli kolmevuotiaiden lasten leikkiin kiinnitettiin enemmän huomiota ja pieniä ei päästetty leikkimään kotileikkivälineillä. Tutkimus kertoi myös siitä, että kasvattajien näkemykset leikistä eivät toteudu käytännössä.

Paljon puhutaan alle kolmevuotiaista lapsista varhaiskasvatuksessa ja siitä, millainen hoitomuoto on heille sopivin. Useimmiten parhaana vaihtoehtona pidetään pientä ryhmää. Alle kolmevuotiaat lapset ovat olleet lähellä minua jo jonkin aikaa. Työskentelin yksityisenä perhepäivähoitajana. Rakensin kotiini varhaiskasvatusympäristön steinerpedagogisista virikkeistä käsin. Alle kolmevuotiaat lapset ovat steinerpedagogiikan piirissä Suomessa verrattain uusi ilmiö. Muissa pohjoismaissa pienten hoito on jo vuosia ollut osa steinerpedagogiikkaa. Tuon tämän tutkimuksen teoreettisessa viitekehysessä myös steinerpedagogiikan näkemyksiä lapsesta, ympäristöstä ja leikistä. Ajatuksena minulla oli tehdä töitä yhdessä toisen kasvattajan kanssa ja siitä syystä tunsin mielenkiintoa ryhmäperhepäivähoitoa kohtaan.

Ryhmäperhepäivähoito on verrattain uusi varhaiskasvatuksen muoto ja tämän takia viime päiviin saakka sitä ei ole paljon tutkittu. 2000-luku on ollut voimakasta perhepäivähoidon kehittämisen aikaa, ja ryhmäperhepäivähoitoa on sivuttu erilaisissa perhepäivähoidon tutkimuksissa. Ryhmäperhepäivähoidosta on valmistunut oma valtakunnallinen selvitys 2007. Selvitys oli osa Osaamisen kehittäminen perhepäivähoidossa-hanketta (2007–2009). Hankkeen yhtenä tavoitteena oli toteuttaa ryhmäperhepäivähoitoon kohdistettu selvitys ja luoda valtakunnallisesti yhteneväisiä malleja ja sisältöjä perhepäivähoidon kasvattajien kehittämiseen. (Parrila 2007, 11.) Hyväluoma (2008) on tutkinut pro gradu-työssään ryhmäperhepäivähoidon varhaiskasvatuksen laatua kasvattajien ja vanhempien näkökulmasta käsin. Kasvattajien mielestä ryhmäperhepäivähoidon toiminnan laadussa olivat hyvää leikki, vertaisvuorovaikutus ja lasten yksilöllinen huomioiminen. Toiminnan suunnittelussa ilmeni puutteita ja tähän vaikutti mm. oma ammatillisuus.

Kasvattajan on annettava leikille riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia. Leikki vaatii kasvattajalta aktiivista ymmärrystä ja havainnointia. Osana PERHO-perhepäivähoidon ohjauksen kehittämishanketta (2004–2006) kehiteltiin prosessi- ja työvälinekuvaus leikistä. Perhepäivähoidon kotikäynnin materiaali- ja työvälinepakettin tarkoituksena oli luoda kotikäynneille mielekäs sisällöllinen, tavoitteellinen ja menetelmällinen perusta. (Parrila 2006, 151.)

2 PERHEPÄIVÄHOITO VARHAISKASVATUKSEN MUOTONA

2000-luku on ollut voimakasta perhepäivähoidon kehittämisen aikaa. Tästä osoituksena ovat olleet useat kehittämishankkeet. Perhepäivähoitoa täytyy kehittää ja saada sille myönteisempää kuvaa, sillä perhepäivähoidon kasvattajat ikääntyvät eikä uusia löydy helposti tilalle.

2.1 Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on perusteiltaan ja tavoitteiltaan yhteneväistä kaiken varhaiskasvatuksen kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Lapsella on mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen kiireettömässä ja turvallisessa ympäristössä. Lapsi kohdataan yksilönä ja lapsella on oikeus leikkiin ja oppimiseen kiinnostavassa ympäristössä.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

Laki lasten päivähoidosta määrittelee myös perhepäivähoidon tavoitteita ja toimintaa. Päivähoidon tulee tukea lasten vanhempia kasvatustehtävässä. Päivähoidon tehtävänä on tarjota lapselle turvalliset ihmissuhteet sekä monipuolista toimintaa ja kehitykselle suotuisan ympäristön. (Laki lasten päivähoidosta 36/ 1973.) Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yksityisessä kodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa (Asetus lasten päivähoidosta 451/1990).

Perhepäivähoito on kokonaisvaltaista kasvatusta kodinomaisessa ympäristössä. Lapsi kohdataan yksilönä pienessä ryhmässä. Pieni ryhmä tarjoaa lapselle rauhan harjoitella ryhmässä toimimista. Perhepäivähoidon ryhmässä eri-ikäiset lapset oppivat toisiltaan ja lapsen oppimiselle etenkin arjen toiminnot antavat eväitä. Perhepäivähoito tarjoaa oivallisen varhaiskasvatuksen muodon etenkin pienille lapsille pienen ryhmän ja kodinomaisuuden johdosta. Perhepäivähoidossa lapsilla on hyvät mahdollisuudet leikkiin. Perhepäivähoito tarjoaa lapsen omaehtoiselle

leikille hyvän ympäristön. Lapsia on vähän, aikuinen pystyy tarvittaessa tukemaan lapsen leikkiä. Kodinomaiset tilat auttavat etenkin pientä lasta leikin maailmaan. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2007, 30–34.)

2.2 Ryhmäperhepäivähoito

Ryhmäperhepäivähoito on yksi varhaiskasvatuksen hoitomuoto, joka tasapainoilee perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon välimaastossa. Ryhmäperhepäivähoito on verrattain uusi tulokas varhaiskasvatuksessa ja lainsäädäntö tuntee tämän hoitomuodon huonosti. (Väisänen 2007, 12.) Ryhmäperhepäivähoidolla on virallinen asema, voimassa olevan päivähoitoasetuksen 8§ määrittelee niin, että perhepäiväkodissa kaksi hoitajaa voi hoitaa kahdeksaa lasta sekä kahta esiopetuksessa olevaa tai koulunkäynnin aloittanutta lasta osapäiväisesti. Erityistapauksissa voi kolme hoitajaa hoitaa kahtatoista lasta ja tällöin täytyy ainakin yhdellä hoitajalla olla soveltuva alan koulutus. (Asetus lasten päivähoidosta 490/1990.)

Ryhmäperhepäivähoito jakaa muun varhaiskasvatuksen perusajatuksen lapsen hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on suunnitelmiin ja tavoitteisiin perustuvaa toimintaa ja lapsen leikillä on keskeinen sija varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen arvoihin lukeutuu lapsen oikeus turvalliseen ja terveelliseen ympäristöön, jossa lapsi voi leikkiä ja toimia. Kasvattajien vastuulla on rakentaa suotuisa ympäristö, jossa lapsi voi toimia kehitystasonsa mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10–13.)

Väisänen (2007, 11) mukaan ryhmäperhepäivähoidon toiminnallista sisältöä voi hakea perinteisestä päivähoidosta. Toimintamuotoina ovat vapaa leikki, ohjattu leikki, erilaiset pienet tuokiot, askartelu ja piirtäminen. Ryhmäperhepäivähoidon asema päivähoidossa on epäselvä. Ryhmäperhepäivähoito on jäänyt muun

varhaiskasvatuksen jalkoihin. Epäselvä on myös ryhmäperhepäivähoidon imago ja identiteetti. Ryhmäperhepäivähoitokotien työntekijöiden ammatillisuus on hyvin vaihtelevaa ja johtajuus usein epäselvää. (Väisänen 2007, 15- 16; Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2007, 55.) Ryhmäperhepäivähoitokodit rinnastetaan usein päiväkotiin, samalla kuitenkin unohdetaan, ettei henkilöstön pätevyys vastaa päiväkotien henkilökunnan pätevyyttä. Ryhmäperhepäivähoitokodit eivät ole olleet pitkäaikaisen kehittämisen kohteena, vaan ne syntyvät nopeasti päivähoitopaikkojen puutetta paikkaamaan. Näin ryhmäperhepäivähoitokotien sisältö on voinut jäädä ontoksi. (Parrila & Vähänen 2006, 61–63.)

Ryhmäperhepäiväkodit perustetaan usein nopealla aikataululla vastaamaan päivähoitopaikkojen tarpeeseen. Ryhmäperhepäivähoitokodit sijaitsevat usein kunnan vuokraamissa tai ylläpitämissä tiloissa, joiden valinnassa sovelletaan perhepäivähoitokodin valintakriteerejä. Tarve ryhmäperhepäivähoidolle on usein nopea ja tällöin materiaalit ja välineet kerätään muun varhaiskasvatuksen resursseista. (Väisänen 2007, 10–11, 40.)

2.3 Ryhmäperhepäivähoidon ja perhepäivähoidon ympäristö

Ympäristön osuus varhaiskasvatuksessa on merkittävä. Ympäristö koostuu useasta tekijästä. Ympäristö muodostuu fyysisisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden palapelistä. Fyysinen ympäristö käsittää rakennetut tilat ja materiaalit ja välineet. Ympäristöä tulee voida kehittää ja muuttaa koko ajan. Hyvässä ja viihtyisässä ympäristössä lapsi voi leikkiä, tutkia, liikkua ja toimia monin eri tavoin. Psyykkinen ympäristö muodostuu yleisestä ilmapiiristä, jonka hoitopaikan kaikki kasvattajat luovat yhdessä. Ilmapiirin tulee olla myönteinen ja hyväksyvä ja kiireetön. Sosiaalinen ympäristö käsittää läheisen vuorovaikutuksen aikuisten ja lasten kesken. Lapsella on mahdollisuus monipuolisiin sosiaalisiin suhteisiin niin aikuisten kuin lastenkin kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 14.)

Perhepäivähoidon fyysiselle ympäristölle on annettu laatuvaatimuksia ja laatuvaatimuksia kuten kaikille varhaiskasvatusympäristöille. Tilojen, välineiden ja lelujen on oltava turvalliset. Ympäristö on oltava virikkeitä antava ja luotava mahdollisuudet lapsen monipuoliselle kasvuun ja kehitykselle. Perhepäiväkodin ympäristön tulee mahdollistaa lapsen leikille suotuisat ja monipuoliset mahdollisuudet. Lasten käytettävissä olevien välineiden ja lelujen tulee olla hyvin saatavilla. Lelut ja muu materiaalit vastaavat lapsen kiinnostuksen tarpeita ja ikätasoa. (Perhepäivähoidon laatuvaatimukset 2000, 9.)

Perhepäivähoidon ympäristö on hoitajan koti. Parrilan (2002, 63–65) mukaan perhepäivähoidon fyysisen ympäristön tulisi myös muuttua ja kehittyä lasten kehityksen mukana vastaamaan tarpeita. Ympäristön laatuun ja muokattavuuteen vaikuttaa hoitajan oma perhe. Golbeck (1992) on tutkinut perhepäivähoidon fyysistä ympäristöä, ja huomannut sen olevan persoonallisempi ympäristö kuin päiväkodit. Lapset myös saavat käyttää tiloja vapaammin, perhepäivähoito tarjoaa monipuoliset sosiaaliset suhteet ja lasten toiminta on sidoksissa arjen toimintoihin. (Parrila 2002, 63–64.)

Ryhmäperhepäivähoito toimii myös kodinomaisissa tiloissa. Uusimman ryhmäperhepäivähoitoa koskevan selvityksen mukaan valtakunnallisesti tarkasteltuna isoin osa ryhmäperhepäivähoitokodeista toimii omakoti- ja rivi/paritaloissa. Isossa osassa kuntia ei ole olemassa ohjeistusta, joka koskisi ryhmäperhepäivähoidon tiloja. Tämä kertoo myös siitä, että ryhmäperhehoitokodit on helppo perustaa ja ne voidaan myös lopettaa nopeasti. (Parrila 2007, 22–25.) Väisänen (1997) toteaa tämän valitettavan usein tarkoittavan myös sitä, ettei fyysinen ympäristö vastaa lapsilähtöisen toiminnan tavoitteita (Väisänen 2007, 39).

Parrila (2002, 120) on tutkimuksessaan tuonut esiin perhepäivähoitoympäristön vahvuuksia. Kodinomaisuus on sekä hoitajien että vanhempien mielestä ehdoton ympäristön vahvuus. Kodinomaisuus ei ole vain fyysinen ominaisuus, vaan se tarkoittaa myös rauhallista ilmapiiriä ja kodinomaisia toimintatapoja ja rutiineja.

Luonnonläheisyys ja lähiympäristön monipuolisuus ovat nekin perhepäiväympäristön tärkeitä elementtejä. Nämä vahvuudet toteutuvat yhtä lailla ryhmäperhepäivähoidossa.

2.4 Ryhmäperhepäivähoidon vahvuudet ja haasteet

Ryhmäperhepäivähoito rinnastetaan perhepäivähoitoon monessa mielessä, niin lainsäädännön kuin koulutuksen sekä ohjauksen saralla. Tämä tuo monia ristiriitaisia ajatuksia sekä kehittää tätä hoitomuotoa ja myös on osaltaan vaikeuttamassa hoitomuodon arvostusta. (Myöhänen 2005, 112; Väisänen 2007, 6.)

Ryhmäperhepäivähoidossa on oivat mahdollisuudet yhdistää perhepäivähoidon ja päiväkodin hyviä puolia, joita ovat perhepäivähoidon kodinomainen ympäristö, arjen pedagogiikka, lasten perushoito ja päiväkodin yhteisöllisyys sekä toiminnan tavoitteellisuus. Tähän sisältyy Väisäsen (2007, 10–11) mukaan ristiriitoja, ryhmäperhepäivähoito on perhepäivähoitoa ja vanhemmat mieltävät sen päiväkodiksi ja odotukset toiminnalle ovat sen mukaiset.

Ryhmäperhepäivähoidolle on tulevaisuudessa kehittämistarpeita, se on tullut esiin useissa selvityksissä ja perhepäivähoidon kehittämisseminaareissa. Vuoden 2007 lopulla valmistui Ryhmäperhepäivähoitoselvitys (Parrila 2007). Tutkimuskysely keskittyi ryhmäperhepäivähoidon muotoihin ja henkilöstöön, tiloihin, johtajuuteen sekä toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Ryhmäperhepäivähoitoselvitys oli osa Osaamisen kehittäminen perhepäivähoidossa-hanketta (2007–2009). Hankkeen tavoitteena on luoda valtakunnallisesti yhtenäisiä malleja ja sisältöjä perhepäivähoidon kasvattajien osaamisen kehittämiseen. Selvityksessä nousi esiin se, etteivät kunnat aio tulevaisuudessa vähentää ryhmäperhepäivähoitoa ja tämä antaa aiheutta kehittää

tätä varhaiskasvatuksen muotoa. Ryhmäperhepäivähoito nähdään kasvavana muotona perinteisen perhepäivähoidon rinnalla. Ryhmäperhepäivähoidon laatua tulee kehittää tulevaisuudessa selkiyttämällä lainsäädäntöä ja ryhmäperhepäivähoidon asemaa varhaiskasvatuksen muotona. Myös ryhmäperhepäivähoidon pedagogiikkaan tulee kiinnittää huomiota.

Myöhäsen (2004, 114) ja Parrilan (2002, 120, 176) tutkimusten valossa ryhmäperhepäivähoidon vahvuuksia ovat lapsiryhmän koko, kodinomaisuus, hoito, kasvatusta ja opetus. Ryhmäperhepäivähoitoon liittyvä kodinomaisuus voidaan tulkita monella tavalla. Toisille se tarkoittaa fyysistä ympäristöä, toisille rauhallista ilmapiiriä. Haasteena voidaan nähdä, miten kodinomaisuus ja kiireettömyys toteutuvat arjessa.

Yhtenä haasteena Myöhänen (2004, 115–116) tuo esiin fyysiseen ympäristöön ja välineisiin liittyvät kehittämishaasteet. Ryhmäperhepäivähoitokotien tilat ovat usein pienet ja toimimattomat ja epäviihtyisät. Leikkivälineitä on niukalti. Myös Parrila (2002, 161–163) mainitsee fyysiseen ympäristöön liittyviä asioita tärkeiksi laadukkaaseen hoitoon liittyen. Näitä ovat turvallisuus, elämyksellisyys, välineet ovat lasten saatavilla ja vastaavat lasten ikää ja kehitystasoa. Lapsilla on myös oltava riittävät mahdollisuudet leikkiin.

3 ALLE KOLMEVUOTIAS LAPSI JA HÄNEN HUOMIOIMISENSÄ

Kolme ensimmäistä vuotta ovat tärkeät vuodet elämän kudelmassa. Näiden vuosien aikana lapsi oppii kävelemään, puhumaan ja ajattelemaan. Nämä kolme taitoa tekevät ihmisen tiedostavaksi ja itsensä tuntevaksi. (König 2007, 9.)

Kolmen ensimmäisen vuoden aikana ihminen oppii enemmän kuin milloinkaan muulloin. Näinä kehityksellisesti tärkeinä vuosina lapsi tarvitsee tilaa, aikaa ja

rauhaa. Pieni lapsi opettelee koko inhimillisen kokemusmaailman perustaa. Lapsi elää sen luottamuksen varassa, että maailma on hyvä. Alle kolmevuotias lapsi elää kokonaisvaltaisesti kaikessa häntä ympäröivässä. Pieni lapsi on erityisen altis ulkoapäin tuleville vaikutuksille. Pieni lapsi tarvitsee ennen kaikkea suojelevan ilmapiirin ympärilleen. Ympäristön, jossa on mahdollista itse kokea erilaisia asioita. Ideaali ympäristö antaa liikkumavapauden ja on samalla suojeleva. (Waldorfpädagogik in den ersten drei Lebensjahren, 3–12.)

Siren-Tiusasen (2002, 15–16) mukaan pieni lapsi elää voimakasta fyysisen ja psyykkisen kasvun ja kehityksen aikaa. Lapsi on utelias ja kiinnostunut kaikesta ympäristössään. Lapsi on aktiivinen toimija ja tähän lapsella täytyy olla monipuoliset mahdollisuudet myös hoidossa. Pieni lapsi kehittyy kokonaisvaltaisesti ja tunne- elämä rakentuu perusluottamuksen varassa ensimmäisinä vuosina. Lapsen omat liikkeet ja havainnot ympäröivästä maailmasta kehittyvät, samoin lapsi jäljittelee aikuista jo varhain. Lapsen varttuessa puhumaan oppiminen ja esineillä leikkiminen luovat perustaa psyykkiselle kehitykselle. Kehityksen polulla seuraavaksi lapsi tajuaa itsensä minäksi ja koko maailma ja sen mahdollisuudet laajenevat.

Lapsi tarvitsee esikuvan kehittyäkseen. Lapsi oppii kaiken jäljittelemällä ja jäljittelyn kautta lapsi orientoituu maailmaan. Lapsi jäljittelee aikuisen ja toisten lastenkin kaikki teot, ajatukset ja sanat. Kasvattajan pedagoginen tehtävä on miettiä millainen esikuva hän haluaa ja voi olla lapsen edessä. (Waldorfpädagogik in den ersten drei Lebensjahren, 5–6.) Jäljittelystä lapsi saa aineksia leikkiinsä. Kun aikuinen tekee lapsen edessä työtä ilolla ja rakkaudella, niin lapsella on mahdollisuus havainnoida ja liittyä aikuisen työhön ja kerätä aineksia leikkiinsä. Lapsen ympäristön on oltava kaikin puolin jäljittelyn arvoinen. Tämä asettaa kasvattajalle valtavan haasteen ja vastuun. (Brochman 1997.)

3.1 Pieni lapsi ja ympäristö

Lapsen ympäristö muodostuu monista tasoista, jotka ovat tiiviisti toisiinsa kääriytyneinä. Ympäristö on ensin pieni oman perheen ja kodin muodostama suoja. Muu maailma välittyy lapselle perheenjäsenten kautta. Vähitellen ympäristö laajenee ja turvallinen pesäkolo avautuu laajemmaksi ympäristöksi. Päivähoito muodostuu toiseksi tärkeäksi ympäristöksi lapsen elämässä. Lapsi on näiden molempien ympäristöjen aktiivinen toimija ja kokija. Vuorovaikutus lapsen kahden tärkeän ympäristön välillä on tiivistä ja kumppanuuteen perustuvaa. Lapseen vaikuttaa myös välillisesti koko ympäröivä elämäntodellisuus vanhempien ja kasvattajien kautta. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 15–25.)

Ensimmäisinä vuosinaan lapsella on kokonaisvaltainen ja hieno suhde ympäristöönsä ja lapsi havainnoi tarkoin kaiken ympäriltään. Eritoten lapsi havainnoi ja jäljittelee ympäristönsä aikuisia. Ympäristölle tämä on valtava haaste, lapsen tulee voida jäljitellä kaikkea. Ennen kaikkea aikuisen tulee tarkastella itseään ja omia toimiaan pienen lapsen lähellä. (Steiner 1989, 6–7.)

Pieni lapsi on yhtä ympäristönsä kanssa niin kehon, tunteiden kuin mielen kautta. Ympäristön on tuettava monipuolisesti lapsen kehitystä ja laadukas ympäristö on tärkeä, sillä ympäristöstä tulevat aistimukset ohjaavat ja hallitsevat lapsen sisäistä maailmaa. Tämä on haaste kaikille varhaiskasvatuksen ympäristöille. Alle kolmevuotiaat lapset voivat hyvin silloin kun rytmit säilyvät, tapahtumat toistuvat samanlaisina ja aikuiset ovat tutut ja turvalliset. Näiden asioiden kautta lapsi tuntee olonsa turvalliseksi. (Siren-Tiusanen 2002, 19–22.)

Alle kolmevuotiaan lapsen hoidossa keskeisiä periaatteita ovat kokonaisvaltaisuus, turvallisuus, lämpimät vuorovaikutussuhteet, säännölliset rytmit, elämänmyönteisyys ja ilo. Perushoito ja leikki korostuvat, samoin lapsen yksilöllisyyden ja kehityksen huomioiminen. Tärkeää on myös kasvattajien yhteinen näkemys kasvatuksessa ja toiminnassa. (Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoiton toimintasuunnitelma 1991, 12.)

Nämä samat lainalaisuudet pätevät myös steinerpedagogisessa varhaiskasvatuksessa. Pienet lapset tarvitsevat hoivaa, rakkautta, kodinomaista hoitopaikkaa, pysyviä aikuisia, sopivan kokoisen ryhmän ja säännöllisen rytmin. Steinerpedagogiikassa kasvattajalla on tärkein rooli lapsen ympäristössä. Aikuisen tulee jatkuvasti tarkastella itseään ja omia toimiaan, sillä lapsi imee ja jäljittelee aikuiselta aivan kaiken ja koko ajan. Kasvattaja luo lapselle suotuisan ympäristön, jossa lapsella on mahdollisuus olla utelias, kokeileva, etsivä ja löytävä. Lapsi elää ympäristön tunnelmissa ja aistimuksissa, joita ympäristö antaa lapselle. (Dahlström 2001, 17.)

Kirsti Karila kuvaa kirjoituksessaan ”Laadukas kasvu- ja oppimisympäristö”, kuinka hyvin suunniteltu ympäristö on merkittävä kahdella tapaa: hyvässä ympäristössä lapsella on mahdollisuus kasvaa ja kehitystä tukeviin kokemuksiin ja hoitajilla on hyvät vuorovaikutussuhteet lasten kanssa. Laadukas ympäristö mahdollistaa pienen kasvun ihmiseksi ja ympäristössä elää aito kiinnostus ja rakkaus. (Karila 2002, 282–283.)

Steinerpedagogisen varhaiskasvatuksen tärkeänä ajatuksena nähdään, että pieni lapsi on yhtä ympäristönsä kanssa. Lapsi minäkuva alkaa kehittyä kolmanteen ikävuoteen mennessä ja silloin muuttuu myös suhde ympäristöön. Lapsen ympäristön tulee olla rauhallinen ja lämmin. Ympäristö toimii kuin suojaavana kohtuna lapsen ympärillä ensimmäiset vuodet. (Sarasin-Korhonen 1993, 3.)

Ympäristöllä on merkittävä asema alle kolmevuotiaan lapsen elämässä. Perhepäivähoidossa ja ryhmäperhepäivähoidossa toteutuvat kuin luonnostaan kodinomaisuus ja esteettisesti kaunis ja miellyttävä ympäristö. Lapsen tulee saada kokea myös ympäröivän luonnon kauneus ja monipuolisuus. Pienen lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää myös psyykinen ympäristö ja ilmapiiri. Pienet aistivat herkästi tunnelman ympärillään. (Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoidon toimintasuunnitelma 1991, 15–17.) Ilmapiiri on kuin kudelman lapsen ympärillä, suoja kaikelle olemiselle. Tuon kudelman suojassa pieni lapsi voi turvallisin mielin kasvaa ja kehittyä. Ilo, rakkaus ja mielihyvä ovat voimia, jotka tukevat tervettä kehitystä. (Steiner 1996, 16).

Pieni lapsi tarvitsee ”lämpimän” ympäristön, jossa kaikki on lapsen ulottuvilla. Lapsi voi luottaa siihen, että tavarat ovat paikoillaan ja järjestyksessä. Myös rytmi ja hyvät tavat ovat arvossaan pienten keskuudessa. Pieni lapsi tarvitsee tunteen siitä, että maailma on hyvä ja kaunis. (Grandin 1998, 10; Helenius 1993, 91.)

3.2 Lapsilähtöisyys

Lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi yksilöllisesti oman ikänsä ja kehitystasonsa mukaan. Lapsi voi varhaiskasvatuksen piirissä toimia ja kehittyä omana itsenään. Jokainen lapsi ansaitsee tulla kohdatuksi omien yksilöllisten tarpeiden ja persoonallisuutensa mukaan. Jotta kasvattajat todella näkevät lapsen yksilöllisyyden, tulee heidän sitoutua työhönsä. Kasvattajilta vaaditaan herkkyyttä ja kykyä osata reagoida lasten tunteisiin ja tarpeisiin.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11–13.)

Varhaiskasvatuksessa nykyään korostetaan lapsilähtöisyyttä. Lapsilähtöisyys tarkoittaa yksilöllisyyden, lapsen ainutkertaisten tarpeiden ja kiinnostuksen kunnioitusta. Lapsi on yksilöllinen toimija. (Hujala ym. 1999, 25.)

Lapsilähtöisessä toiminnassa kasvatuksen ja toiminnan suunnittelun lähtökohtana on lapsi. Lapsi on sosiaalinen, leikkivä, utelias ja aktiivinen luonnostaan.

Lapsilähtöinen toiminta tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatusympäristön luomisessa otetaan huomioon lapsen yksilölliset lähtökohdat, tarpeet ja toivomukset.

Ympäristö tarjoaa monipuoliset toimintavaihtoehdot. Lapsilähtöinen toiminta kumpuaa lapselle merkityksellisistä arjen toiminnoista ja omaehtoisesta, vapaasta leikistä. Lapsella tulee olla mahdollisuus vapaasti tutkia ja kokeilla ja saada

onnistumisen kokemuksia. Kasvattajan tehtävänä on muokata ympäristöä sopivaksi ja tarvittaessa olla lapsen tukena. (Hujala ym. 1999, 145–149.)

Perhepäivähoidon pienessä ryhmässä voidaan luontevalla tavalla huomioida lapsen yksilöllisyys. Pieni ryhmä mahdollistaa sen, että päivittäiset käytännöt voidaan rakentaa lapsien tarpeista käsin. Perhepäivähoidon toiminnassa on mahdollista ottaa monipuolisesti huomioon eri-ikäiset lapset. Kasvattajalla on oivallinen mahdollisuus tuntea jokainen lapsi kokonaisvaltaisesti. Lapsilähtöisyys nähdään yhtenä perhepäivähoidon vahvuutena. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2007, 30–32.)

Perhepäivähoidon vahvuudet; pieni ryhmä, yksilöllisyys, hyvä hoiva ja kasvatuksen kytkeminen arjen toimintoihin mahdollistavat hyvin lapsilähtöisen toiminnan. Lapsilähtöisyys edellyttää kasvattajalta vahvaa kasvatustietoisuutta ja pedagogista osaamista. Kasvattajien kasvattajuuden vahvistaminen nähdään kehittämisen kohteena perhepäivähoidossa. Kasvattajien tulisi löytää toimintaan uusia lapsilähtöisempiä tapoja. Tämä haastaa kasvattajan tarkastelemaan ympäristöä lapsen silmin. Kasvattajan tulee osata tunnistaa lasten ikävaiheet, kiinnostuksen kohteet ja kokemusten merkityksellisyys. Näiden tietojen pohjalta rakentuu lapselle mielekäs ympäristö. (Heinämäki 2005, 138.) Perhepäivähoitajien tietoa ja koulutusta leikistä ja lapsilähtöisestä toiminnansuunnittelusta tulee lisätä. (Vähänen 2005, 65.)

Perhepäivähoitajien kasvatustietoisuutta on tutkittu Oppiva-projektin yhteydessä 1996- 1997. Kasvatustietoisuus säätelee sitä, millaisen ympäristön kasvattajat luovat lapsille. Oppiva-projektin yhteydessä ilmeni, että lapsilähtöinen kasvatustietoisuus on perhepäivähoidossa vielä lapsenkengissä, vaikka siihen olisi kodinomaisen ympäristön puitteissa hyvät mahdollisuudet. (Alho-Kivi 2002.)

Osana Perho-hanketta toteutettiin perhepäivähoitajien osaamiskartoitus 2006. Myös tämä tutkimus kertoi siitä, että perhepäivähoitajien koulutusta ja kasvatustietoisuutta tulee lisätä. Isolla osalla perhepäivähoitajia ei ole virallista varhaiskasvatusalan tutkintoa. Tästä huolimatta iso osa perhepäivähoitajista koki

oman ammatillisen osaamisen vahvaksi. Alila ja Parrila (2007) totevat tämän olevan ristiriidassa suhteessa tutkimustuloksiin.

4 LEIKIN OLEMUKSESTA

Ilo, leikki ja mielikuvitus on se maaperä, josta voi kasvaa ajatteleva, tunteva ja vastuullinen ihminen. (tuntematon)

Lapsi leikkii leikin vuoksi, se on lapselle luontainen tapa toimia. Leikkiessään lapsi oppii ja luo uutta. Kaikki leikissä on lapselle merkityksellistä. Leikkiessään lapsi tutkii ympäristöään ja käsittelee asioita, joita kuulee, näkee ja kokee ympärillään. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 16.)

Lapsen leikki ei ole ajankulua, vaan se on ajan täyttymistä. Leikki antaa voimia lapsen mielikuvitukselle ja näitä voimia tarvitsemme läpi elämän, vielä aikuisinakin. Luomalla lapsen ympärille aitoa leikki- iloa, teemme lapsen onnelliseksi. (Hahn 1991, 36–37.) Leikin kautta lapsi tutustuu maailmaan, valloittaa ja oppii tuntemaan ympäröivää maailmaa (Waldorfpädagogik in den ersten drei Lebensjahren).

Lapsen leikki on kokonainen maailma. Se kätkee sisäänsä lukuisia asioita. Leikin avulla lapsen motoriikka kehittyy, lapsi hahmottaa omaa kehoaan. Lapsen identiteetti muotoutuu ja lapsi harjoittelee itsenäisyyttä. Leikissä lapsi kertaa aistihavaintojaan ympäröivästä maailmasta sekä hahmottaa tilaa, ja muita lapsia. Leikkiessään lapset kokevat ja harjoittelevat monenlaisia tunteita. Lapsen luovuus ja mielikuvitus saavat leikistä ravintoa. Leikki on iloista puuhaa, jolla on monentasoinen merkitys lapsen kehitykselle ja kasvulle. (Tiensuu 2005, 38–39.)

Aikuisen tehtävänä on tukea leikkiä havainnoimalla ja tarvittaessa antaa leikkiin lisää ”kipinää”. Aikuisen tulee arvostaa ja kunnioittaa lapsen leikkiä sekä antaa leikin virrata vapaasti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17.)

4.1 Pieni lapsi ja leikki

Leikki muuttaa muotoaan lapsen kehityksen mukana. Ensin pienen lapsen leikki on yhteistä toimintaa aikuisen kanssa, sitten lapsi alkaa leikkiä itse erilaisilla esineillä jäljitellen aikuisen toimia. Tässä leikin kehitysvaiheessa esineillä ja leluilla on suuri merkitys lapsen leikille. Lapsen leikki on sidottu esineisiin, ja lapsi leikkii todellisia arjen toimintoja. Lapsi käy leikeissään läpi välittömiä kokemuksiaan ympäristöstään. Pian lapsi alkaa ketjuttamaan erilaisia toimintoja leikeissään. Hieman myöhemmin lapsi alkaa itse keksiä, että eri välineillä voi leikkiä mitä vain. Mielikuvituskyky heräilee. Esineleikin jälkeen alkaa roolileikki hiljalleen kehittyä. Roolileikin myötä alkaa leikki toisten lasten kanssa. Tähän saakka lapsi on leikkinyt rinnakkain toisten lasten kanssa ehkä samaakin leikkiä. (Helenius & Mäntynen 2002, 133–138.)

Mielikuvitusleikkien maailmaan lapsi tarvitsee aikuisen ja toisten lasten tukea (Parrila 2006, 155.) Mielikuvitus vie lapsen leikin aivan uudelle tasolle, lapsi pystyy kuvittelemaan olemassa olevista elementeistä aivan uutta. Leikki ei ole enää niin sidoksissa välineisiin ja materiaaleihin. (Vähänen 2004, 46.)

Lapsen sosiaalisuus kehittyy leikin myötä. Leikeissään lapsi solmii suhteita aikuisiin ja toisiin lapsiin. Leikin maailmassa lapsi voi harjoitella sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, joita tarvitaan läpi elämän. (Helenius & Savolainen 1996, 120.)

Pieni lapsi tarvitsee leikkiinsä tilaa, sillä lapsen leikit ovat pitkälti liikettä.

Aikuisen silmissä pienen lapsen alati liikkuvainen leikki voi tuntua kaaokselta.

Aikuisen tulee sietää kaaosta, jota lapsen vapaa leikki voi synnyttää, sillä leikki on

suorastaan elinehto lapsen elämälle ja kehitykselle. Aikuisen tehtävänä on osoittaa leikille tilaa ja rajoja. Näin aikuinen kertoo arvostavansa lapsen leikkiä. (Hintikka 2004, 18–19; Helenius & Mäntynen 2002, 133–138.) Lapsen leikki on hänen omaa toimintaansa, se on vapaata ja spontaania. Lapsen tulee saada toteuttaa leikki- ideoitaan vapaasti ja halutessaan vaihtaa leikkiään toiseen. (Helenius & Mäntynen 2002, 152.)

Alle kolmevuotiaan lapsen tulee saada toteuttaa liikkumisen tarvetta leikeissään. Lapsi mielellään kiipeää, hyppää ja juoksee, työntää ja vetää erilaisia leluja. Pienikin lapsi rakentelee tyynyistä ja patjoista itselleen majoja ja erilaisia tunteita ja esteitä. (Kahri 2001, 62–79.)

Mäntynen (1997) on tutkinut alle kolmevuotiaiden lasten leikin edellytyksiä päiväkotiympäristössä. Leikin edellytyksiin kuuluu leikkiaika, -välineet, ryhmäkoko ja aikuisen rooli leikille. Tutkimuksessa nousi esiin se, että leikin edellytykset vaihtelevat päiväkodeissa paljon. Välineitä oli niukasti ja kasvattajilla ei ole yhtenäistä kuvaa leikin edellytyksistä. Kasvattajat eivät nähneet leikkiajalla olevan tärkeää roolia alle kolmevuotiaan lapsen leikille, sillä pienten leikki on lyhytjänteistä. Pieni lapsi tarvitsee leikkiinsä aikuisen tukea ja joskus ohjaustakin. Alle kolmevuotias lapsi ei vielä aina tiedä, miten milläkin leluilla leikitään. Lapsi tarvitsee aikuisen tukea, kannusta ja järjestelyjä, sillä lapsen leikkitaidot ovat kehittymässä.

4.2 Leikkiympäristö ja välineet

Kasvattajat luovat leikille ympäristön ymmärtäen leikin kehitysvaiheet ja ottavat huomioon lasten iät sekä leikin fyysisen tilan ja välineet. Leikkiympäristö muodostuu myös sosiaalisesta ympäristöstä. Sosiaalinen ympäristö käsittää kasvattajat ja toiset lapset. Aikuiset luovat leikille suotuisan ja hyväksyvän ilmapiirin. Leikkiympäristö tarvitsee jatkuvaa huolenpitoa ja uudistamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17.) Leikkiympäristön tulee olla

monipuolinen ja leikkiin innostava. Hyvin suunniteltu ja toteutettu ympäristö myös kutsuu erilaisilla leikkiviä lapsia monenlaisiin leikkeihin.

(Steinerpedagoginen varhaiskasvatussuunnitelma 2006, 6; Kalliala & Tahkokallio 2004, 19.)

Kasvattajien vastuulla on luoda leikille monipuolinen ympäristö. Tämä korostuu etenkin pienten lasten kohdalla, sillä lelut ja muu materiaali määrittävät pienen lapsen leikkiä. (Helenius 2004, 39–40.) Kasvattajien täytyy osata nähdä leikki lapselle tärkeäksi ja kaikin puolin kehitystä edistäväksi toiminnaksi. Leikille suotuisat edellytykset eivät synny itsestään, vaan vaativat kasvattajilta tietoista yhteistyötä ja yhteisiä näkemyksiä. (Hujala, Parrila, Lindberg, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1999, 39–40.)

Pienen lapsen leikki on tavaroiden kantelua paikasta toiseen tai tavaroita vedetään hyllyiltä alas. Leikkiympäristössä tulee olla runsaasti materiaalia tällaiseen leikkiin. Pienen leikki on sidottu tavaroihin, lapsi jäljittelee aikuisen toimia. Oikeat välineet innostavat lasta esim. kotileikkiin. Välineiden sijoittelulla tilaan on myös merkitystä leikille. Omiin paikkoihin sijoitetut leikin välineet synnyttävät mielekkään leikin. Lelut ja muu materiaali on tärkeää sijoittaa pienen lapsen ulottuville omiin paikkoihinsa. Pieni lapsi ottaa mielellään leikiinsä erilaisia koreja, joihin voi itse asettautua. Lapsen tulee saada vapaasti käyttää erilaisia materiaaleja, kankaita, koreja ja tuoleja. Alle kolmevuotias lapsi rakentelee leikkiessään erilaisia majoja ja kasoja, joihin käpertyä. Luonnonmateriaalit tuovat runsaan lisän pienleikkivälineisiin. Erilaisia käpyjä, pähkinöitä ja simpukoita voi käyttää leikkiin monella tapaa. (Helenius & Mäntynen 2002, 146–149; Waldorfpädagogik in den ersten drei Lebensjahren, 19–26.)

Heleniuksen ja Mäntynen (2002, 155–156) mielestä alle kolmivuotiaiden leikeille tulee olla monenlaisia välineitä. Lapsi tarvitsee erilaisia palikoita tornien rakenteluun. Kotileikkeihin tarvitaan rakennettu nurkkaus, joka auttaa lasta ketjuttamaan erilaisia toimintoja. Kotileikkiin tarvitaan oikeita välineitä, kattiloita, kauhoja, kippoja ja astioita. Nuket, pehmoeläimet, nukenvaunut ja nukensängyt

kuuluvat myös leikin välineisiin. Lapsen iän mukaan tarvitaan aina lisää välineitä, jotka mahdollistavat monipuoliset arjen toiminnot. Roolileikin tullessa mukaan leikkeihin tarvitaan erilaisia roolivaatteita ja muuta tavaraa.

Onnistunut leikki tarvitsee aikaa. Pienen leikki ei välttämättä ole kovin pitkäkestoista. Pienellä lapsella perushoito vie ison osan päivästä ja vapaalle leikille voi helposti jäädä liian vähän aikaa. Usein myös kasvattajat kokevat muun yhteisen toiminnan tärkeämmäksi. (Mäntynen, 1997, 76, 128.) Yhtä lailla leikki tarvitsee rauhaa, ja tämä onnistuu kun tilassa on vähän leikkijöitä (Helenius & Mäntynen 2002, 146.)

Pienten lasten leikkivälineiden tulee olla turvallisia ja kestäviä, lapsen ikätasoon soveltuvia ja monikäyttöisiä ja mielikuvitusta rikastuttavia. Etenkin pienten lasten kohdalla myös ympäristön ja välineiden esteettisyys on tärkeä seikka. Kauniit ja selkeät muodot sekä puhtaat sointuvat värit ja luonnonmateriaalien runsaus kehittävät lapsen kauneudentajua sekä rikastuttavat aistihavaintoja. (Alle kolmivuotiaiden lasten päivähoiton toimintasuunnitelma 1991, 38; Waldorfpädagogik in den ersten drei Lebensjahren, 30.)

Alle kolmivuotiaiden lasten leikkivälineet ja esineet edistävät ensisijaisesti lapsen liikkeen ja aistien kehittymistä niin sisällä kuin ulkona (Waldorfpädagogik in den ersten drei Lebensjahren, 23). Luonto tarjoaa monipuolisen ympäristön leikeille, vuodenaikojen vaihtelut tuovat leikkeihin runsaasti sisältöä. Myös piha-alueiden rakennetut leikin ympäristöt tarjoavat monipuoliset mahdollisuudet etenkin leikille liikkeen kannalta katsottuna. (Parrila 2006, 161–162.)

Leikkiinsä alle kolmevuotias lapsi ottaa aineksia ympäristönsä aikuisilta ja heidän työstään. Arjen työ on usein kadonnut varhaiskasvatuksen ympäristöstä ja tällöin leikin edellytykset täytyy korvata muulla tavoin. (Helenius 2004, 37.) Perhepäivä- ja ryhmäperhepäivähoidon ympäristöstä arjen askareet eivät ole kadonneet ja lapsella on mahdollisuus jäljitellä aikuisten töitä ja näin saada ideoita leikilleen (Parrila 2006, 161).

Perhepäivähoidossa leikkiympäristö voi olla hyvin vaihteleva, tilat voivat olla erilaisia. Onnistuneen leikkiympäristön voi rakentaa pieneenkin tilaan, kun kasvattaja vain itse näkee leikin mahdollisuudet ja on valmis toteuttamaan rikkaan ja laadukkaan ympäristön lasten leikeille. Lapset tarvitsevat yhtä lailla perhepäivähoidossa tilaa monipuolisille leikeille ja sallivan ilmapiirin. Lapsella on hyvä olla mahdollisuus myös rauhalliseen leikkiin. (Parrila 2006, 161.)

Vähänen (2005, 64–71) tuo esiin sen, että perhepäivähoidossa lapsella on hyvät edellytykset leikkiin fyysisten tilojen ja kodikkaan ilmapiirin puolesta.

Perhepäivähoidon kasvattajan tulee alati havainnoida ja pohtia leikkiä ja sen merkitystä lapsen elämässä. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän lapsi tarvitsee aikuista leikkiinsä. Pienen lapsen leikissä ympäristö ja sen välineet korostuvat, sillä lapsi saa leikki-ideansa ympäristöstä. Kasvattaja auttaa lasta leikki-ideoiden luomisessa, on läsnä, auttaa tarvittaessa ja rakentaa leikkiä yhdessä lapsen kanssa. Aikuisen tehtävänä on sallia lapsen tutkia ympäristöä ja luoda leikille riittävästi aikaa ja rauhaa. Leikki edellyttää kasvattajalta myös lapsilähtöistä toiminnansuunnittelua, joustavaa päivärytmiä ja aktiivisuutta.

5 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tämän tutkimuksen kohteena on lahtelaisten ryhmäperhepäivähoitokotien leikkiympäristö. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, millainen on hyvä leikkiympäristö alle kolmevuotiaalle lapselle kasvattajien näkökulmasta. Haluan saada tietoa siitä, millaiset asiat korostuvat pienen lapsen leikkiympäristössä. Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena on oman tiedon syventäminen lapsen leikkiympäristöstä. Tutkimuksesta toivon olevan hyötyä itseni lisäksi myös ryhmisten kasvattajille. Toivon tutkimuksen herättävän pohtimaan leikin ja

ympäristön välistä yhteyttä, ympäristön merkitystä leikille ja sen kehittymiselle. Tutkimus toivottavasti toimii eräänlaisena kipinäniä miettimään oman toiminnan kehittämistä.

Tutkimustehtävänä on kuvata ryhmisten kasvattajien näkemyksiä leikkiympäristöstä. Tutkimustehtävää tarkastelen seuraavien tutkimusongelmien kautta:

- Mitkä asiat ovat tärkeitä alle kolmevuotiaan lapsen leikkiympäristössä?
- Millainen on aikuisen rooli pienen lapsen leikissä?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä

Päädyn laadulliseen tutkimukseen, sillä sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tässä tutkimustavassa kohdetta pyritään tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on löytää tosiasioita. Tutkittavien oma ääni ja kokemukset pääsevät hyvin esiin. Ihmiset tulkitsevat asioita aina oman ymmärryksensä kautta. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti. Tutkimuksen tapauksia käsitellään ainutlaatuisina. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164).

Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollista käyttää useanlaisia menetelmiä. Teemahaastattelu on suoran, avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto. Teemahaastatteluissa teemat, aihepiirit ovat tiedossa ja tarkat kysymykset puuttuvat. (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Etukäteen valitut teemat ovat samansuuntaiset tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75).

Haastattelu edellyttää huolellista suunnittelua ja on altis monille virhetekijöille, jotka voivat johtua haastattelijasta tai haastateltavasta tai tilanteesta. Haastattelu voi olla epämiellyttävä kokemus. Haastattelulla voidaan saada sosiaalisesti suotavia vastauksia ja tämä heikentää haastattelun luotettavuutta. Haastattelulla saatua tietoa ei voida myöskään yleistää luotettavasti. (Hirsjärvi ym. 2009, 206–207).

Teemahaastattelut ja narratiiviset kertomukset mahdollistavat tutkittavien tuoda esille itselle tärkeitä asioita aiheesta. Ne tuottavat subjektiivista tietoa. (Hirsjärvi ym. 2007, 213.) Teemallinen tarinankeruu, narratiivinen tutkimustapa kokoaa tietoa kertomuksien kautta. Narratiivinen tutkimustapa antaa tutkijalle paikallista, henkilökohtaista ja subjektiivista tietoa. (Vuokila-Oikkonen, Janhonen & Nikkonen 2003, 84.)

Ajatuksena minulla oli saada ryhmäperhepäivähoitokotien kasvattajien näkökulmia leikkiympäristöstä erilaisten kertomusten, avointen puheenvuorojen muodossa. Tutkimusmenetelmäni oli eräänlainen sekoitus teemahaastattelua ja teemallista tarinankerua. Minulla ei ollut oman työni takia mahdollista käydä jokaisessa ryhmäperhepäivähoitokodissa, joten lähestyin kasvattajia postitse.

6.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada mahdollisimman monipuolinen kuva ryhmäperhepäivähoidon leikkiympäristöistä. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Lahden kaupungin kunnalliset ryhmäperhepäivähoitokodit. Tutkimuksen suoritushetkellä ryhmäperhepäivähoitokoteja oli 13. Tutkimuksen tarkoituksena oli, että aineisto tuotetaan yhteisöllisesti kussakin ryhmäperhepäivähoitokodissa. Valitsin kohderyhmäksi ryhmäperhepäivähoitokodit, sillä niissä toimii useampi kasvattaja. Toivoin kasvattajilla olevan mahdollisuus yhteisesti pohtia leikkiympäristöä. Minulla oli toiveena saada vapaamuotoisia kertomuksia. Saatekirjeen mukana lähetin kysymyksiä liittyen leikkiin ja leikkiympäristöön. Ajattelin tämän saattelevan kasvattajia leikin kiehtovaan maailmaan.

Työskentelin yksityisenä perhepäivähoitajana ja minua kiinnosti tehdä töitä yhdessä toisen kasvattajan kanssa. Tästä syystä ryhmäperhepäivähoito tuntui sopivalta tutkimuskohteelta. Ryhmäperhepäivähoidossa on kaikenikäisiä lapsia, myös alle kolmevuotiaita. Pienet lapset ovat olleet kiinnostukseni kohteena jo pitkään. Myös leikki ja leikin ympäristö ovat kiehtoneet minua. Olen myös pohtinut paljon ympäristön merkitystä leikille rakentaessani varhaiskasvatusympäristöä omaan kotiini.

6.3 Tutkimuksen kuvaus

Tutkimusaiheen rajauksen jälkeen otin yhteyttä Lahden päivähoitotoimistoon loppukeväällä 2006. Tutkimukselleni sain luvan Lahden päivähoitojohtajalta. Luvan saatuani lähetin kunnallisiin ryhmäperhepäivähoitokoteihin saatekirjeen kera eräänlaisen teemahaastattelun vastauskuoren kera. Mukana oli kysymyksiä koskien pienen lapsen leikkiä ja leikin ympäristöä. Ajattelin tämän auttavan aiheeseen tarttumista. Johdattelin kasvattajia aiheeseen pienten leikkikuvausten kera. Toivoin tämän innostavan kasvattajia leikin maailmaan. Halusin saada

avoimia kirjoituksia, puheenvuoroja ja tarinoitakin leikkiympäristöstä. Pyysin vastauksissa mainittavan, mistä talosta oli kyse. Ryhmäperhepäivähoitokotien nimet eivät tulisi näkymään tutkimuksen missään vaiheessa. Mainintaa pyysin siitä syystä, että voisin tarvittaessa olla myöhemmin yhteydessä uudelleen. Tutkimukseni ajankohta oli alkukesä, joten arvelin kesälomien aiheuttavan muutoksia aikataululleni.

Palautuspäivämäärän lähestyessä tuli uskon puute, vastauksia ei alkanut kuulua ja muistuttelin kasvattajia postikortin kera vastaamaan. Sain neljä kirjettä ja yhden talon postissa kutsuttiin minut vierailulle. Vietin heinäkuussa yhden aamupäivän kyseisessä ryhmäperhepäivähoitokodissa heidän toimintaansa osallistuen, ja havaintoja tehdessä. Kävimme yhden kasvattajan kanssa läpi lähettämäni teemaa läpi. Lähetin siis kaikkiaan postia 13: een ryhmäperhepäivähoitokotiin ja sain vastauksia viidestä eri talosta.

Tutkimusmateriaali jäi pitkäksi aikaa sivuun. Hahmottelin teoriaa työhöni, mutten tuntenut innostusta tarttua itse tutkimusmateriaaliin. Tunsin pettymystä itseäni tutkijana, myös takaisin saamani aineisto tuntui pettymykseltä. Olin ajatellut saavani takaisin tarinoita leikkiympäristöstä, kuvauksiakin pienten leikeistä. Aikomukseni oli tehdä aiheeseen liittyen vielä syvällisempiä haastatteluja ryhmäperhepäivähoitokodeissa. Oman työni takia minulla ei kuitenkaan ollut tähän mahdollisuutta.

Vuosien varrella teema kulki matkassani tiiviisti. Tehdessäni hallinnon harjoittelua Lahden päivähoitotoimistossa marras-joulukussa 2007 minulla oli tilaisuus vieraila muutamassa ryhmäperhepäivähoitokodissa ja samalla havainnoin sivusilmällä niiden leikkiympäristöä.

Yhtenä syynä tämän tutkimuksen valmiiksi saattamisena on ollut oman lapseni syntyminen. Keväällä 2009 minulla on ollut kotona oivallinen tilaisuus seurata 1-vuotiaan poikani leikkiä.

6.4 Aineiston analysointi

Saatuani aineiston luin vastaukset ensin läpi pintapuolisesti. Aineisto jäi sivuun odottamaan. Yleensä laadullisen tutkimuksen aineisto on runsas ja elämänläheinen ja tämä tekee analysoinnin mielenkiintoiseksi ja haastavaksi (Hirsjärvi ym. 2007, 220). Sain mielestäni niukasti aineistoa takaisin ja koin tämän haastavaksi analysoinnin kannalta.

Aineiston analysoinnissa on hyvä edetä tietyn rungon mukaan. Ensimmäisenä tulee päättää, mikä aineistossa kiinnostaa ja pysyä päätöksensä takana. Sitten aineisto käydään läpi ja siitä merkitään ylös ne asiat, jotka kiinnostavat itseä. Tämän jälkeen tutkija teemoittaa tai luokittelee aineistoa. Teemoittelussa aineisto jaetaan teemoihin ja kirjataan, mitä kustakin teemasta on sanottu. Viimeiseksi saadut tulokset kirjoitetaan yhteenvedoksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–93.)

Minua kiinnosti aineistossa kaikki leikkiin ja leikkiympäristöön liittyvä. Aineisto ei ollut runsas, joten päätin tarkastella kaikkea leikkiympäristöön liittyvää. Syvällisen aineiston lukemisen jälkeen merkitsin aineistosta itseäni kiinnostavat asiat. Ryhmittelin aineistoa myös ryhmäperhepäivähoitokoteihin lähettämieni kysymysten mukaan. Tämän jälkeen ryhdyin merkitsemään isolle paperille eri teemoja ja niiden alle mitä niistä oli sanottu. Merkitsin ylös myös jos sama asia oli toistunut useamman kerran. Etsin aineistosta siis yhtäläisyyksiä ja myös eroavaisuuksia. Huomasin analysoinnissa yhteneväisyyksiä muodostamani teoreettisen viitekehyksen kanssa, vaikka tämä ei ollut pääsääntöisesti tarkoitukseni.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan aina totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Totuuden lisäksi on aina erotettava toisistaan havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus. Luotettavuuden arviointi kohdistuu koko tutkimukseen. Luotettavuuden arviointia voi tarkastella myös validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Validiteetti ilmaisee, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä oli tarkoitus. Reliabiliteetti puolestaan mittaa tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–136.) Mielestäni tässä tutkimuksessa onnistuttiin mittaamaan sitä, mitä oli tarkoitus. Tutkimustulosten toistettavuuteen en osaa sanoa, sillä aivan samaa asiaa ei tietojeni mukaan ole tutkittu.

Kun tutkimuksesta tehdään tarkka kuvaus, voi lukija arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös tulosten yhdenvertaisuus muiden samankaltaisten tutkimusten tulosten kanssa. (Hirsjärvi ym. 2009, 252.)

Kohderyhmän valinta on olennainen osa luotettavuutta. Jokaisen kasvattajan kokemus muodostaa oman totuutensa. Yksittäisistä kokemuksista voi kuitenkin löytää yhteneväisyyksiä. Tutkimukseni aineistonkeruu perustui kasvattajien kirjalliseen tuottamiseen, joten halukkuudella vastata lienee merkityksensä. Yksi ryhmäperhepäivähoitokoti kertoi aiheeseen tarttumisen olleen vaikeaa.

Tiedonhankintamenetelmänä tässä tutkimuksessa oli yhdistelmä teemahaastattelua ja teemallista tarinankeruuta. Teemahaastattelun sisältöön vaikuttivat leikin ja leikkiympäristön teoria ja oma aiempi ymmärrykseni leikistä ja leikkiympäristöstä. Kysymyksien tavoitteena oli suunnata kasvattajien näkökulmaa tutkimustehtävän mukaisesti.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Nostin aineistosta esiin erilaisia leikkiympäristöön liittyviä teemoja. Kuin huomaamattani ne seurasivat teoreettista viitekehystä. Taisin tarkastella aineistoa aiemman käsityksen valossa, joka leikkiympäristöä valaisee. Teemoja olivat itse

fyysinen tila sisällä, leikkiympäristö ulkona, lelut ja leikkivälineet, aikuisen rooli leikkiympäristössä, ilmapiiiri ja sosiaalinen ympäristö, mitä ryhmäperhepäivähoitokotien kasvattajat korostavat omassa leikkiympäristössään ja ihanneympäristö leikille. Näiden lisäksi esiin nousi teemoja, joita aineistossa mainittiin vähemmän. Aineistossa oli myös materiaalia, jonka jätin huomioimatta, sillä niillä ei mielestäni ollut mitään tekemistä leikkiympäristön kanssa. Tällaista oli mm. se, että vessat ja naulakot ovat lapsenmittaisia. En myöskään pitänyt leikkiympäristöön liittyvänä asiana sitä kun eräässä ryhmäperhepäivähoitokodissa oli kerätty eri kukkia isoksi tauluksi seinälle ja kirjoitettu siihen niiden kaikkien nimet.

Fyysinen tila sisällä. Kaikki kasvattajat olivat yhtä mieltä siitä, että leikkiympäristön tulee olla turvallinen ja että siellä on lapsilla tilaa hengittää, liikkua ja kokeilla erilaisia asioita. Omat tilat eivät kuitenkaan mahdollista tätä kaikkea sillä ne ovat useammassa ryhmäperhepäivähoitokodissa ahtaat ja sokkeloiset. Ympäristö ei myöskään ole esteettisesti kaunis. Eräs vastaus kuvaili asiaa seuraavasti:

*Ryhmiksen tilat ovat liian ahtaat eivätkä ehkä tarjoa lapsille kovin esteettistä ympäristöä eli tilamme eivät ole erityisen kauniit.
Fyysistä tilaa on kai mahdotonta saada lisää, mutta iloisemman väriset tekstiilit ja vähän väriä seiniin. Leikkiympäristö piristyisi kummasti.*

Eräässä ryhmäperhepäivähoitokodissa taas nähtiin hyvänä asiana se, että lapset voivat leikkiä eri huoneissa. Siellä oli myös tehty tilaan erilaisia nurkkauksia, joihin lapset saivat tehdä leikkinsä. Tärkeä ominaisuus leikkiympäristössä alle kolmevuotiasta lasta ajatellen oli myös tilojen puhtaus ja siisteys. Ympäristössä tavarat ja esineet ovat järjestyksessä ja paikoillaan.

Leikkiympäristö ulkona. Useimmilla ryhmäperhepäivähoitokodeilla ei ole omaa pihaa leikille, vaan he käyttävät läheistä leikkipuistoa, josta löytyy kiipeilyteline, keinut, hiekkalaatikko. Ulkonakin turvallisuus oli tärkeä asia. Melkein kaikki olivat sitä mieltä, että ulkona lapsilla on hyvät mahdollisuudet leikkiin. Leikkiympäristö ulkona koettiin monipuoliseksi ja virikkeitä antavaksi. Erään ryhmäperhepäivähoitokodin pihalla oli oma leikkimökki, jossa oli monipuoliset välineet kotileikille. Myös ulkovarastossa tavarat olivat pientenkin ulottuvilla ja järjestyksessä. Läheinen luonto ja metsä tarjoavat kasvattajien mielestä monipuolisen ympäristön leikille.

Meillä on aidattu turvallinen piha, jossa metsää (mihin ei kylläkään alle 3- vuotiaat pääse leikkimään ilman aikuisen seuraa).

Lähimetsien, leikkipuistojen ja pururatojen hyödyntäminen esim. leikkipuiston vieressä on pieni metsä jossa alle 3- vuotiaatkin voivat olla turvallisesti keskenään. He tekevät sinne kotileikkejä, paistavat makkaraa, käyvät ongella ym.

Lelut ja leikkivälineet. Leluista ja leikkivälineistä oli paljon kerrottu. Pienten leluissa ja välineissä olivat tärkeää turvallisuus, puhtaus, ehjyys. Lelujen ja leikkivälineiden on hyvä olla helposti saatavilla ja järjestyksessä, sekä niissä on huomioitu lapsen ikä. Tosin yhdessä ryhmäperhepäivähoitokodissa koettiin olevan huonosti huomioitu lapsen ikä leluissa ja välineissä. Pienten lelut mainittiin olevan kehittäviä ja innostavia, olisin kaivannut tarkempaa kuvausta, millaisia nämä lelut ovat. Toisten mielestä lelut on hyvä olla esillä. Toiset taas olivat sitä mieltä, että osa leluista on hyvä olla välillä piilossa. Näin lapsilla säilyi kiinnostus leluja kohtaan. Yhdessä ryhmäperhepäivähoitokodissa lelut säilytettiin omissa koreissaan, joihin ne kerättiin. Myös ulkona toistui sama asia.

Ryhmissä lelut ovat esillä ja helposti saatavilla. Tarjolla on paljon erilaisia tavaroita. Löytyy tarvikkeita kotileikkiin: hellat,

astiat, vauvat vaatteineen. Legoja rakenteluun, automatto ja autoja, alle 3- vuotiaille sopivia seura- ja palapelejä.

Meidän ryhmiksessä on paljon kehittäviä ja innostavia leikkivälineitä lapsen fyysisen kehityksen huomioon ottaen.

Ilmapiiri ja sosiaalinen ympäristö. Leikkiympäristön kodinomaisuuden ja kodikkuuden voi lukea ilmapiirin tärkeäksi määritteeksi. Ilmapiiri on myös salliva silloin kun lapsilla on lupa jatkaa rakentamiaan leikkejään seuraavana päivänäkin. Osan leikeistä sai säilyttää. Yhden ryhmäperhepäivähoitokodin kasvattajat totesivat pienten harvoin jatkavan leikkiään seuraavana päivänä. Kasvattajien täytyy ottaa koko lapsiryhmä huomioon, isoilla lapsilla on välillä oltava mahdollisuus omaan rauhaan, kuten tietenkin myös pienemmillä lapsilla. Kauniit tavat ja toisten huomioon ottaminen nostettiin myös esiin osana ilmapiiriä ja sosiaalista ympäristöä.

Meillä leikkiympäristö kodinomainen. Lapsilla mahdollisuus jatkaa seuraavana päivänä leikkiään, mutta harvoin alle 3- vuotiaat niin toimivat.

Aikuisen rooli leikkiympäristössä. Kasvattajalla on lapsen leikissä monta roolia. Hän on ohjaava, mallia antava ja kannustava. Aikuinen tarvittaessa johdattelee lasta leikkiin ja antaa leikille kipinän. Aikuinen voi myös epäsuorasti johdatella lasta leikkimään. Aikuinen voi myös olla opettava, inspiroiva ja leikin aloittaja. Aikuinen pitää huolen siitä, että leikkiympäristö on turvallinen.

Aikuisen rooli leikissä on ohjaava ja mallia antava sekä kannustava.

Aikuisen tehtävä on kannustaa lasta leikkiin ja tarvittaessa olla leikin aloittaja.

Oma korostus leikkiympäristössä. Pyysin kasvattajia miettimään, mitä he korostavat omassa ympäristössään. Esiin nousseita asioita olivat turvallisuus, puhtaus ja järjestelmällisyys. Kasvattajat pitivät myös tärkeänä asiana pieniä lapsia ajatellen sitä, että lelut ja välineet ovat helposti saatavilla ja omilla paikoillaan.

Leikkiympäristössä korostamme turvallisuutta, puhtautta, järjestelmällisyyttä ja lelut ovat kehittävän monipuolisia ikätaso huomioiden ja lasten hyvin saatavilla.

Korostamme lelujen jakamista ja toisten huomioon ottamista. Lapsella tulee olla myös rauha omaan leikkiin.

Turvallinen, viihtyisä, mielikuvitusrikas, järjestelmällisyys, virikkeellinen muttei liian.

Tilan käyttö, lapset eri pisteisiin leikkimään eri leikkejä.

Ihanteellinen leikkiympäristö. Ihanteelliseen leikkiympäristöön liittyy seuraavanlaisia mietteitä. Ympäristö on toimiva ja lapsilähtöinen. Leikille on tilaa ja mielikuvitusta, ja siellä on mahdollisuus myös olla leikkimättä, olla vain. Ihanneympäristössä on perusvärejä, sinistä, punaista ja keltaista.

Ihanneympäristössä on monipuolisia virikkeitä antavia leluja, ne ovat helposti saatavilla ja leikkiympäristö on seesteisen rauhallinen. Huonekalut olisivat kauniita ja lapsille sopivan kokoisia.

Leikkiympäristön tulee ennen kaikkea olla turvallinen, viihtyisä ja mikä saa lapsen mielikuvituksen laukkaamaan. Sen tulee olla myös järjestelmällinen sekä virikkeellinen mutta ei liikaakaan virikkeitä. Paljon värejä, mutta ei saa olla liian levoton.

Muuta esiinnoussutta leikkiympäristöön liittyvää. Yhden ryhmäperhepäivähoitokodin kasvattajat painottivat omaa kekseliäisyyttä ja itse tekemistä sekä kierrätysajattelua leikkiympäristössä. Vain kahden ryhmäperhepäivähoitokodin kasvattajat mainitsivat leikkiajan ja kertoivat sille olevan aikaa. Yhden ryhmäperhepäivähoitokodin vastauksessa mainittiin jäljittelyn merkityksestä pienen leikille toimintatuokioiden muodossa.

Alle kolme vuotiaan leikki on vielä hyvin hektistä – leikin pitkällisen keston kannalta. Vapaalle leikille on järjestetty riittävästi aikaa.

Luoda ”omia” leikkipaikkoja (esim. maitopurkeista teimme linnan, joka on ollut ahkerassa käytössä.

Opettaa pienestä pitäen kierrätystä, esim. pahvilaatikosta tehty auto voi olla kovassa käytössä.

Meidän on huomioitava lapsiryhmä kokonaisuutena, on monen ikäisiä lapsia. Isot pääsee tarvittaessa omaan rauhaan leikkimään ja pienet touhuilevat omia leikkejään.

8 POHDINTA

Pieni lapsi on haavoittuvainen ja herkkä. Hän on kuin siemen, joka aloittaa kasvunsa. Tätä pientä siementä tulee aikuisen kohdella hellästi ja rakkaudella. Lapsi kehittyy leikkien ja leikkiympäristöllä on suuri merkitys pienen lapsen leikille. Leikki on luontevin väylä lapselle ilmaista itseään. Leikki on nähtänä kaikista tärkeimpänä oppimisympäristönä lapselle.

Sain vähän tutkittavaa materiaalia. Olin kuvitellut aiheen innostavan kasvattajia pohtimaan leikkiympäristöä pientä lasta ajatellen. Erään ryhmäperhepäivähoitokodin kasvattajat totesivat heidän olleen vaikeaa tarttua aiheeseen, vaikka he olivat toimineet jo usean vuoden ajan ja varmastikin miettineet leikkiympäristöä jo aiemminkin. Erilaisilla perhepäivähoidon koulutuspäivillä on sivuttu leikkiä osana laadukasta perhepäivähoitoa. Leikki ja leikkiympäristö mielestäni ansaitsevat syvällistä pohdiskelua. Halusin kannustaa kasvattajia miettimään yhdessä leikin ympäristöä. Sain mielestäni vähänlaisesti aineistoa takaisin ja jäin miettimään olivatko yhteisöt valmiit työstämään aihetta yhdessä. Yhdestä ryhmäperhepäivähoitokodista soitettiin, etteivät ala tekemään työtä minun puolestani, voisin kyllä tulla sen tekemään. Asenne kummastutti, olihan tutkimuksen yhtenä tarkoituksena saada kasvattajat yhdessä työstämään aihetta. Eräässä toisessa ryhmäperhepäivähoitokodissa vieraillessani kävin tutkimusaiheeni läpi vain yhden kasvattajan kanssa. Jäin miettimään, sainko vain hänen näkemyksensä alle kolmevuotiaan lapsen leikkiympäristöstä.

Tutkimustehtävänäni oli kuvata ryhmäperhepäivähoidon kasvattajien näkemyksiä leikkiympäristöstä. Tarkastelin tutkimustehtävää sen kautta, mitkä asiat ovat tärkeitä alle kolmevuotiaan lapsen leikkiympäristössä ja mikä on aikuisen rooli pienen lapsen leikissä. Tämän tutkimuksen kasvattajilla oli yhteneväinen käsitys siitä, että leikkiympäristössä ja välineissä tärkeitä asioita ovat ennen kaikkea turvallisuus, siisteys ja puhtaus sekä ympäristössä on tilaa. Välineissä huomioidaan lasten ikä ja kehitystaso. Tärkeää on myös se, että ympäristössä vallitsee järjestys. Leikkiympäristön tärkeitä fyysisiä ominaisuuksia ovat myös Parrilan (2002, 161–163) mukaan turvallisuus, järjestys ja se, että välineissä

huomioidaan lasten ikä. Ryhmäperhepäivähoidon kasvattajien mielestä aikuisella on lapsen leikissä monta roolia. Hän tekee ympäristön turvalliseksi. Pieni lapsi saattaa tarvita leikkiinsä aikuisen apua ohjauksen tai mallin kautta. Alle kolmevuotias voi tarvita leikilleen aikuisen antamaa kannustusta tai kipinää. Samaa painotetaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17.)

Leikin täytyy saada myös virrata vapaasti. Mäntynen (1997) on tutkimuksessaan havainnut leikin ja leikkijöiden jakamisen olevan yksi tärkeä leikin edellytys. Tärkeä kysymys varmasti lienee, se kenen ehdoilla tuo jakaminen ja leikin rajaus tapahtuu. Lapsia jaettaessa ei välttämättä toteudu lapsen vapaus valita itse leikkinsä. Tämä on Heleniuksen ja Mäntysen (2002, 152) mielestä miltei eilinehto lapsen leikille. Yhden ryhmäperhepäivähoitokodin kasvattajat mainitsivat lasten mahdollisuudesta leikkiä eri huoneissa, mutta vastauksesta ei ilmennyt miten lasten leikkien jakaminen tapahtuu.

Muutamit tutkimukseni kasvattajat mainitsivat tilat ahtaiksi ja esteettisesti ei-kauniiksi. Samaan on päätyntä Myöhänen (2004, 114–115) tutkimuksessaan ryhmäperhepäivähoitoon liittyen. Tämän tutkimuksen kasvattajat kokivat leikkivälineitä olevan runsaasti, Myöhänen taas havaitsi välineitä olevan ryhmäperhepäivähoidossa niukalti. Myös Mäntysen (1997) tutkimuksen mukaan alle kolmevuotiaalle oli tarjolla niukasti leikkivälineitä. Kodinomaisuus useimmiten toteutuu ryhmäperhepäivähoidossa, muttei esteettisesti kaunis ja miellyttävä ympäristö. Kuitenkin näillä on merkitystä pienelle lapselle. (Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoiton toimintasuunnitelma 1991, 15–17).

Leikille täytyy olla riittävästi aikaa ja suunnittelua. Rauhallinen, keskeytymätön leikkiaika on lapsen kehitykselle ensiarvoisen tärkeää. Leikki ei saa olla vain täyte muun toiminnan lomassa. (Parrila & Vähänen 2006, 160). Tutkimuksessani vain kahden ryhmäperhepäivähoitokodin kasvattajat mainitsivat ajan tärkeydestä leikin yhteydessä. Alle kolmevuotiaan lapsen leikki nähtiin lyhytkestoisena. Mäntysen (1997) tutkimuksessa leikkiajalla ei ollut merkitystä pienen lapsen leikille. Oman

kokemukseni mukaan pienikin lapsi leikkii rikasta ja monipuolista leikkiä, kunhan vain sille on aikaa.

Tutkimusaineistostani ei ilmennyt saavatko lapset rakentaa ja käyttää huonekaluja leikkeihinsä. Parrila ja Vähänen (2006, 161) tuovat esiin kuinka pieneenkin tilaan voi saada monipuolisen ja rikkaan leikkiympäristön perhepäivähoidossa rakentamalla pöytien alle majoja. Tutkimukseni kasvattajat eivät juurikaan maininneet sitä, mistä pienen lapsen leikki kumpuaa, mistä lapsi saa leikki-ideoita. Ryhmäperhepäivähoidossa on oivat mahdollisuudet pienen lapsen leikille arjen toimintojen kautta (Heinämäki 2005, 138). Perhepäivähoidosta arjen askareet eivät ole vielä kokonaan kadonneet, ja näistä alle kolmevuotias lapsi ottaa eväitä leikilleen. Olisi ollut mielenkiintoista tietää, kuinka kasvattajat kokevat esim. sadut leikin ravintona. Parrila ja Vähänen (2006, 160) mainitsevat sadut ja tarinat leikin lähteinä. Sadut ja tarinat antavat leikille toisenlaista sisältöä kuin toimintatuokiot, jotka mainittiin yhden ryhmäperhepäivähoitokodin vastauksessa leikin lähteinä.

Kasvattajat eivät tämän tutkimuksen valossa maininneet kuinka havainnoivat leikkiä ja muokkaavat leikkiympäristöä. Kasvattajien tulee kuitenkin lapsen leikin kannalta havainnoida lapsen leikkiä ja muokata ympäristöä. Lapsen täytyy saada tutkia ympäristöään ja maailmaansa leikin kautta ja tuon ympäristön tulee tarjota lapselle kehitystason mukaan monipuolisia kokemuksia. Lapsilähtöisessä toiminnansuunnittelussa leikillä on keskeisin sija. (Hujala ym.1999, 145–149). Ryhmäperhepäivähoidon kasvattajat tarvitsevat Väisäsen (2007, 47) mukaan enemmän tietoa ja koulutusta lapsilähtöisestä pedagogiikasta sekä tukea toimiakseen lapsilähtöisen kasvatustajatteluun mukaisesti. Omien kokemusteni pohjalta leikin systemaattinen huomioiminen ja ylös kirjaaminen auttavat muuttamaan leikkiympäristöä lapselle suotuisaksi. Samaa korostetaan myös varhaiskasvatussuunnitelmassa. Perhepäivähoidossa, johon ryhmäperhepäivähoito luetaan kuuluvaksi, leikkiympäristöä täytyy myös jatkuvasti uudistaa ja muokata.

Tutkimusaineiston perusteella näyttäisi siltä, että toisissa ryhmäperhepäiväkodeissa leikkiympäristöä on mietitty paljon. Aineiston

vähyydestä johtuen tosin ei voi tehdä yleiskattavaa kuvaa lahtelaisten ryhmäperhepäivähoitokotien leikkiympäristöstä. Ryhmäperhepäivähoidon kasvattajat ovat pääsääntöisesti sisäistäneet ajatuksen siitä, että hyvässä ympäristössä lapsella on mahdollisuudet kasvaa ja kehitystä tukeviin kokemuksiin (Karila 2002, 282–283). Tutkimukseni kasvattajat eivät välttämättä olleet pystyneet toteuttamaan ihanteellista leikkiympäristöä pientä lasta ajatellen. Syynä tähän olivat esimerkiksi määrärahojen niukkuus. Monipuolisen leikkiympäristön pystyy luomaan vähälläkin rahalla. Kasvattajien tietoisuus lapsen leikistä ja sen merkityksestä lapsen kehitykselle ilmenevät hyväksyvänä ja kunnioittavana asenteena.

Tein tutkimuksen kesällä 2006. Tuolloin ryhmäperhepäivähoidosta ei ollut julkaistu paljon tutkimustuloksia. Sitten tutkimukset ovat keskittyneet ryhmäperhepäivähoidon laatuun, kehittämishaasteisiin ja vahvuuksiin sekä toiminnan periaatteisiin ja tavoitteisiin sekä suunnitteluun. Ryhmäperhepäivähoito kiinnosti minua, sillä työskennellessäni yksityisenä perhepäivähoitajana olisin halunnut tehdä kasvatustyötä yhdessä toisen kasvattajan kanssa.

Tutkimusmenetelmäni ei ollut onnistunut, sillä en saanut kasvattajilta tarinoita leikistä ja leikkiympäristöstä. Itse tutkimusaineistoa oli niukalti joten tutkimukseni tuloksia tuskin voi yleistää eikä siirtää sellaisenaan koskemaan ryhmäperhepäivähoidon leikkiympäristöä. Tämän tutkimuksen luotettavuutta heikentää oma kokemattomuuteni tutkijana ja olennaisesti myös tutkimuksen ajallinen venyminen. Mietin myös pystyinkö pysymään objektiivisena, vai vaikuttivatko omat käsitykseni leikkiympäristöstä tutkimukseen kuinka paljon. Tutkimusta selostaessani olen pyrkinyt kuvaamaan tekemiseni tarkasti ja kaikessa tutkimukseen liittyvässä olen pyrkinyt toimimaan eettisesti niin, että luottamuksellisuus on säilynyt läpi tutkimuksen.

Tutkimusta tehdessäni mieleeni nousi uusia leikkiympäristöön liittyä ajatuksia. Mielenkiintoista olisi selvittää kuinka ryhmäperhepäivähoidon kasvattajien yhteinen näkemys leikkiympäristöstä syntyy. Mielenkiintoista olisi myös havainnoida lasten leikkejä muutamassa ryhmäperhepäivähoitokodissa pidemmän

aikaa. Ryhmäperhepäivähoitoon liittyvissä tutkimuksissa on todettu kasvattajien tarvitsevan lisää tietoa ja koulutusta. Antoisaa olisi saada tietoa, miten lisäkoulutus laskeutuu käytäntöön. PERHO-hankkeen yhteydessä on luotu monipuolinen ja kattava tietopaketti ja havainnointilomake leikkiin. Toivottavasti tämä tulee osaksi perhepäivähoidon ohjausta joka puolella maata.

Varhaiskasvatuksen leikkiympäristö voi koostua yksinkertaisista asioista ja olla silti toimiva ja paljon antava lapselle. Alle kolmevuotiaan lapsen äärellä aikuisen täytyy muistaa säilyttää ihmettelemisen kyky itsessään elävänä. Leikki ja leikkiympäristö tulevat seuraamaan minua vielä. Jos ei muualla, niin kotona.

Pieni yksivuotias poika seisoo leikkihellan edessä. Hellalla on pieniä kattiloita, joissa on käpyjä. Pieni käsi hämmentää tomerasti kapustalla käpyjä kattilassa. Hellan vieressä on kuppi, josta poika välillä lisää kattilaan käpyjä. Hymy huulilla lapsi keskittyy keittopuuhiiin.

LÄHTEET

- Alila, K. & Parrila, S. 2007. Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen haasteet-
valtakunnallisen osaamiskartoituksen tuloksia. Teoksessa Parrila, S.(toim.)
Perhepäivähoidon ohjauksen kehitysvaihtoehtoja. Sosiaali- ja terveysministeriön
selvityksiä 2007: 19. Helsinki, 91–128.
- Alho- Kivi, H. 2002. Perhepäivähoitajien kasvatustietoisuus. Teoksessa Alho-
Kivi, H. & Keskinen, S.(toim.) Kodissa vaan ei kotona. Kustannusosakeyhtiö
Tammi, Vammala, 61–81.
- Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoiton toimintasuunnitelma. 1991. 1.- 5.
painos. Sosiaalhallituksen julkaisuja 4/ 1986, Helsinki.
- Asetus lasten päivähoidosta 451/ 1990 ja 490/1990.
- Brochman, I. 1997. Aikuisen ja lapsen kohtaaminen, aikuisen vastuu lapsen
saattajana. Luento Järnassa 20.7. 1997.
- Dahlström, M. 2001. Ajatuksia pienten lasten vanhemmille steinerpedagogiikan
näkökulmasta. Suomen antroposofinen liitto. Sälekarin Kirjapaino Oy, Somero.
- Grandin, C. 1998. Småbarnsgruppen ”Nyponblomman”. Stiftelsen Rudolf Steiner
förskoleseminariet, Bromma.
- Hahn, H. 1991. Leikin vakavuudesta. 2. painos. Tammes ry, Tampere.
- Heinämäki, L. 2005. Kotiäidistä kasvattajaksi- ohjauksen näkökulma. Teoksessa
Parrila, S.(toim.) Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun. Perhepäivähoidon
ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja
2005:4. Yliopistopaino, Helsinki, 134–143.
- Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Kirjayhtymä oy, Tampere.

- Helenius, A., Savolainen, J. 1996. Leikistä oppimiseen. Teoksessa Jantunen, T. & Rönöberg, P. (toim.) Anna lapsen leikkiä. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.
- Helenius, A., Mäntynen, P. 2002. Leikin aakkoset. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren- Tiusanen, H. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. 1.-2. painos. WS Bookwell Oy, Juva, 133–162.
- Helenius, A. 2004. Leikki ja lapsen kehitys. Teoksessa Hintikka, M.; Helenius, A. & Vähänen, L. Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Hämeenlinna, 35–40.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Hämeenlinna.
- Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. & Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto, Varhaiskasvatuskeskus, Oulu.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S., Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Edufin, Vantaa.
- Hyväluoma, J. 2008. Perhepäivähoitoa vai päiväkotimaista varhaiskasvatusta. [viitattu 1.4.2009] Saatavissa: [www.verve.fi/Suomeksi/Konsultointi/Paivahoito/Paivahoidon_](http://www.verve.fi/Suomeksi/Konsultointi/Paivahoito/Paivahoidon_kehittamisvalikko/) kehittamisvalikko/ Julkaisut ja opinnaytetyöt .
- Hännikäinen, M. & Rasku- Puttonen, H. 2001. Piaget`n ja Vygotskin merkitys varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Karila, K., Kinos, J., Virtanen, J. (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. PS- Kustannus, Juva, 158–179.

Kahri, M. 2001. Lapsen arki on leikkiä. Ensiaskeleet 0-3-vuotiaan maailmaan. Pienperheyhdistys ry. , Kauhava.

Kalliala, M & Tahkokallio, L. 2004. Mitä aikuinen voi tehdä lasten leikin hyväksi? Leikin aika. Lastentarhanopettajaliiton julkaisu, 17–19.

Karila, K. 2002. Moniammatillisuus ja päiväkotitoiminnan suunnittelun perusteita. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Sirenius, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. 1.-2. painos. WS Bookwell Oy, Juva, 271–289.

König, K. 2007. Lapsen kolme ensimmäistä vuotta. Suomen hoitopedagoginen yhdistys ry., Tallinna.

Laki lasten päivähoidosta 36/ 1973.

Myöhänen, M. 2004. Ryhmäperhepäivähoidon kehittäminen. Teoksessa Parrila, S. (toim.) Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun. Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:4. Yliopistopaino, Helsinki, 112–122.

Mäntynen, P. 1997. Pikkulasten leikin edellytyksiä päiväkodissa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 37, Joensuu.

Parrila, S. 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja kehittämiseen. Oulun yliopisto, Oulu.

Parrila, S. 2007(toim.) Ryhmäperhepäivähoitoselvitys Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:54. [viitattu 16.3.2009] Saatavissa: www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3643.pdf.

Parrila, S. & Vähänen, L. 2006. Perhepäivähoidon kotikäynti. Teema: Leikki-
Lapselle ominaisena tapana toimia. Teoksessa Parrila, S. Perhepäivähoidon
kehittämishaasteita. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:17.
Yliopistopaino, Helsinki, 151–164.

Parrila, S. & Vähänen, L. 2006. Onko ryhmäperhepäivähoito perhepäivähoitoa ja
mikä on sen tulevaisuus- yhteenvetoa paneelikeskustelusta. Teoksessa Parrila, S.
Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä
2006:17. Yliopistopaino, Helsinki, 61–66.

Perhepäivähoidon laatukriteerit 2000. Oulun yliopisto, Varhaiskasvatuskeskus,
Oulu.

Sarasin- Korhonen, E. 1993. Ensimmäinen seitsenvuotiskausi. Lapsi
keskellämme, steinerpedagoginen varhaiskasvatusjulkaisu 2/ 1993, 3.

Siren- Tiusanen, H. 2002. Alle kolmivuotiaiden kehitys ja suotuisat
varhaiskasvatuskäytännöt. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H.,
Mäntynen, P. & Siren- Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden
lasten varhaiskasvatuksen perusteita. 1.-2. painos. WS Bookwell Oy, Juva, 15–33.

Steiner, R. 1986. Lapsen kasvatusta hengentieteen kannalta. 5. painos. Suomen
antroposofinen liitto, Porvoo.

Steinerpedagoginen varhaiskasvatussuunnitelma 2006. Aittokallio, M. (toim.)

Steiner, R. 1989. Tasapainoinen kasvu ja kehitys. Suomen antroposofinen liitto,
Mikkeli.

Tiensuu, J. 2005. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Edufin, Vantaa.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5.,
uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Jyväskylä.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta. 2007. Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007: 5. Yliopistopaino, Helsinki.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. 2. tarkistettu painos. Stakesin oppaita 56. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.

Vuokila-Oikkonen, P., Janhonen, S., & Nikkonen, M. Kertomukset hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa: Narratiivinen tutkimustapa. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2., uudistettu painos. WS Bookwell Oy, Juva, 81–116.

Vähänen, L. 2005. Leikin tukeminen perhepäivähoidossa. Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun. Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:4. Yliopistopaino, Helsinki, 64–73.

Väisänen, T. 2007. RYHMIS Ryhmäperhepäivähoito tänään. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Vammala.

Waldorfpädagogik in den ersten drei Lebensjahren. Studienheft 21. der Internationalen Vereinigung der Waldorfkinderkärten e. V.

LIITTEET

Saatekirje ryhmäperhepäivähoitokoteihin kysymyksineen 4 sivua

SAATEKIRJE

5.6.2006

ARVOISAT RYHMÄPERHEPÄIVÄHOIDON KASVATTAJAT

Olen Anu Tainio ja opiskelen Lahden Ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden laitoksella sosionomin tutkintoa. Teen opinnäytetyötäni pienen lapsen leikkiympäristöstä. Päivätyöni teen yksityisenä perhepäivähoitajana Lahdessa. Tutkimukselleni olen saanut luvan Lahden päivähoitojohtaja Mika Harjulta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten rakentuu leikin ympäristö ryhmiksissä ajatellen alle 3- vuotiasta lasta. Haluan työssäni selvittää millainen on viihtyisä leikkiympäristö. Tutkimuksesta toivon olevan hyötyä itseni lisäksi myös ryhmiksien kasvattajille. Ympäristö on tärkeä jokapäiväinen asia lapsen hoidossa, ja toivonkin Teiltä kertomuksia, tarinoita koskien lapsen leikin ympäristöä. Kertomuksia pyydän kaikilta Lahden kunnallisilta ryhmiksiltä. Haluan Teidän mieltävänä asiaa oman ryhmiksenne henkilökunnan kesken. Toivon Teidän kasvattajien lähestyvän aihetta vapaamuotoisesti, oheen liitän pieniä kysymyksiä, jotka toivon mukaan johdattelevat Teitä aiheen pariin. Tutkimusaineiston saatuaani pohdin sitä sanallisesti, etsin yhtäläisyyksiä ja mahdollisia eroavaisuuksia. Kertomuksiin toivon merkittävän, mistä ryhmiksestä on kyse jotta voin myöhemmin tarvittaessa ottaa yhteyttä Teihin. Varsinaisessa opinnäytetyössä ei tule näkyviin yksittäisten ryhmiksien kertomuksia. Kaikki tähän tutkimukseen liittyvät tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.

Jokainen kertomus on tärkeä. Kertomukset pyydän palauttamaan oheisessa kuoressa minulle 15.7.2006 mennessä. Postimaksu on maksettu valmiiksi. Kesän loma-ajat saattavat sotkea kertomusten palauttamista. Jos palautuspäivä on ongelmallinen, pyydän Teitä palauttamaan kertomuksia tämän jälkeenkin, mahdollisimman pian (viimeistään elokuun loppuun mennessä).

Kiitän ystävällisesti osallistumisestanne tutkimukseen.

Lahdessa 5.6.2006

Anu Tainio

p. 040-727 5049

Itse olen rakentanut leikille ympäristön omaan kotiini. Leikkihuoneessa kaikki tavarat ovat lasten ulottuvilla. Tavaroilla on omat paikkansa ja sieltä ne löytyvät ja sinne ne omille paikoilleen yhdessä siivotaan. On kattilaa ja kippoa ja kapustaa ja kauhaa. Avohyllykön yhdellä hyllyllä asustavat pehmeät eläimet, kissat, koirat, sammakot ja hevoset. Nuket nukkuvat kehdoissaan aamusella ja odottavat pieniä leikkijöitä herättelemään heidät. Lapset tietävät missä mitkäkin lelut ovat. Pienet leikin kuvaukset toivottavasti saattelevat Teitä aiheeseen.

Kaksi pientä tyttöä kasaa pähkinöitä ja käpyjä pehmeälle taljalle lattialle. Kattiloita, kauhoja ja kippoja kasataan taljalle. Alkaa keittely, tytöt istuvat taljalle ja touhuavat yhdessä. Hiljaa leikkivät, välillä muutaman sanan toisilleen sanoen. Keitettyään aikansa tytöt pukevat tonttulakit päähänsä, laittaapa toinen punaisen mekonkin ylleen. Joukkoon liittyy kolmas tonttutyttö. Yhdessä he alkavat laulaa ” Soihdut sammuu, kaikki väki nukkuu”. Tytöt kiertävät huonetta peräkkäin, välillä tonttujen matka vie keittiöön ja eteiseen. Laulu jatkuu ja tyttöjä naurattaa välillä. Käsissään tytöillä on puukapulat kaikilla ja he kulkevat hieman marssivalla askeleella eteenpäin. Yksi tontuista ottaa korin käsivarrelleen ja hän lähtee ostoksille.

Lattialle asetetaan lampaantalja, asetteluun osallistuu kolme lasta, 5-vuotias poika ja tytöt iältään 2,5-v. ja 2-v. Taljan toiseen päähän he hakevat erikokoisia tuoleja. Yksi tuoleista on pieni, toinen keskisuuri ja kolmas suuri. Tuolien ollessa paikoillaan alkaa hyppykisa. Vuorotellen lapset kiipeävät tuoleille seisomaan ja hyppäävät alas pehmeälle taljalle. Ensin kyykkyy ja siitä makuulle. Pienin

kiipeää pikkutuolille seisomaan, istahtaa ja laskeutuu siitä alas taljalle seisomaan ja hyppää. Riemunkiljahdukset kajahtelevat ja hyppyvuorot jatkuvat, uudelleen ja uudelleen.

JOHDATTELUA AIHEESEEN:

- MILLAINEN ON MIELESTÄNNE HYVÄ JA LAADUKAS LEIKKIYMPÄRISTÖ AJATELLEN PIENTÄ, ALLE 3-VUOTIASTA LASTA

- MISTÄ KAIKESTA KOOSTUU LEIKKIYMPÄRISTÖ

- ONKO FYYSINEN YMPÄRISTÖ LEIKKIIN KANNUSTAVA

- ONKO LAPSILLA MAHDOLLISUUS RAKENTAA SAMAA LEIKKIÄ USEAMMAN PÄIVÄN AJAN VAI SIIVOTAANKO LEIKIT PÄIVÄN PÄÄTTEEKSI

- ONKO ESIM. LELUISSA HUOMIOITU LASTEN IKÄ

- MILLAISENA TE KASVATTAJINA IDEEALIN LEIKKIYMPÄRISTÖN,

ENTÄ OLETTEKO PYSTYNEET TOTEUTTAMAAN SEN RYHMIKSESSÄNNE

- ONKO YMPÄRISTÖLLÄ MIELESTÄNNE MERKITYSTÄ LAPSEN LEIKILLE JA MITEN

- OLISIKO HYVÄ HUOMIOIDA PIENI LAPSI YMPÄRISTÖN SUHTEEN, PIENI LAPSI VASTA TUTUSTUU LEIKIN LUMOAVAAN MAAILMAAN

- MITÄ ASIOITA TE KOROSTATTE OMAN RYHMIKSENNE LEIKKIYMPÄRISTÖSSÄ
- MILLAINEN ROOLI ON AIKUISELLE PIENEN LAPSEN LEIKILLE

- KUVITELKAA TYÖSKENTELEVÄNNE IHANNEYMPÄRISTÖSSÄ AJATELLEN PIENEN LAPSEN LEIKKIÄ. MILLAINEN SE OLISI, LELUT, VÄRIT, MATERIAALIT JNE.

- VOITTE HALUTESSANNE KUVATA LEIKKIYMPÄRISTÖSTÄNNE SEN MIKÄ MIELESTÄNNE ON VIIHTYISÄÄ

- VOITTE KIRJOITTA MINULLE VIELÄ LISÄÄ AIHEESTA, MITÄ VAIN MIELEEN TULEE JA MIELESTÄNNE ON TÄRKEÄÄ AJATELLEN LEIKKIYMPÄRISTÖÄ

Kiitokset kovin osallistumisestanne tutkimukseeni ja mukavia hetkiä leikin maailman parissa!